

Regeringen,
Socialdepartementet

Remissvar över betänkandet SOU 2021:95 En möjlighet till småskalig försäljning av alkoholdrycker

Sammanfattning

Länsstyrelsen ser att en avgörande omständighet för genomförandet av utredningens förslag är att EU-rätten medger gårdsförsäljning med ett i övrigt bevarat detaljhandelsmonopol. Skulle förslaget innebära att alkoholmonopolet riskeras så avstyrker Länsstyrelsen förslaget. Detta eftersom konsekvenser för folkhälsan bör stå i främsta rummet.

Kan det svenska alkoholmonopolet finnas kvar, så menar Länsstyrelsen att utredningens intentioner med en möjlighet till småskalig försäljning av alcoholdrycker är positiv. Länsstyrelsen ser att landsbygdsutvecklingen är viktig. En möjlighet till småskalig försäljning av alkohol på landsbygden skulle bidra till att utveckla en modern och attraktiv landsbygd med lönsamma och livskraftiga företag. I förslaget möjliggörs för försäljning oavsett var verksamheten är placerad. Länsstyrelsen ser inte att försäljning ska kunna ske i tätorter eller i stadsmiljö. I stället behöver en tydligare geografisk begränsning till landsbygden göras.

Länsstyrelsens synpunkter på utredningens förslag

9. EU-rättsliga förutsättningar för gårdsförsäljning med ett i övrigt bibehållet detaljhandelsmonopol

Som utgångspunkter för utredningens uppdrag finns villkorat att detaljhandelsmonopolet ska säkras, och att vikten av en restriktiv alkohollagstiftning bibehålls. I direktiven till utredningen framhålls också att den svenska alkoholregleringen behöver framstå som konsekvent och systematisk för att kunna rättfärdigas ur ett EU-perspektiv. Utredningens bedömning är att det går att förena en restriktiv form av gårdsförsäljning med EU:s regler om fri rörlighet och med ett i övrigt bevarat detaljhandelsmonopol.

Länsstyrelsen lämnar åt andra att yttra sig om detta är en riktig bedömning eller ej. Länsstyrelsen vill dock poängtera att ett bevarat detaljhandelsmonopol är avgörande för att kunna tillstyrka de delar som vi nedan redogör för. Skulle utredningens förslag innebära att alkoholmonopolet riskeras så avstyrker Länsstyrelsen förslaget. Detta utifrån att förslaget då skulle ha allt för stor påverkan på folkhälsan, på barn och unga och avvika från den nationella ANDTS-politiken som beslutat att tillgången till alkohol ska minska.

10. Gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker

Länsstyrelsen ser att gårdsförsäljning av alkohol kan bidra till att landsbygdens turism- och besöksnäring stärks, vilket i sin tur kan bidra till att nya arbetstillfällen på landsbygden skapas. Länsstyrelsen är därför i grunden positivt inställd till gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker, men ser att utredningens förslag bör ha en geografisk begränsning till landsbygden. Länsstyrelsen vill med denna utgångspunkt kommentera nedan utvalda delar av utredningens förslag.

10.2 Vad som ska avses med gårdsförsäljning

Länsstyrelsen instämmer i utredningens ståndpunkt att gårdsförsäljning inte ska utgöra ett alternativ till Systembolagets detaljhandel med alkoholhaltiga drycker. I stället ska gårdsförsäljningen knytas till dryckestillverkarens roll i besöksnäringen, och det ska vara besöket, och inte försäljningen som står i centrum. Därför tillstyrker Länsstyrelsen att gårdsförsäljning av alkohol endast ska ske i samband med kunskapshöjande arrangemang, i samband med ett studiebesök eller en föreläsning. Dock avstyrker Länsstyrelsen utredningens förslag om att gårdsförsäljning ska inkludera försäljning från ett tillverknings- och vinodlingsställe oavsett geografisk placering. Skälen till detta utvecklar vi vidare under *10.3 Vem ska få bedriva gårdsförsäljning*.

10.2.2 Endast i begränsade kvantiteter

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att gårdsförsäljning av alkohol endast ska ske i mindre kvantiteter, och att riktmärket ska vara att det är en souvenir som konsumenten köper med sig från besöket på gården. Gårdsförsäljning bör alltså inte vara där man som kund köper större kvantiteter alkoholdrycker. Systembolaget ska även fortsatt vara stället för inköp av större kvantiteter alkohol.

10.3 Vem som ska få bedriva gårdsförsäljning

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag om att gårdsförsäljning ska få bedrivas av den som yrkesmässigt tillverkar alkoholdrycker, eftersom förslaget saknar geografisk begränsning. Länsstyrelsen instämmer i att

gårdsförsäljning av olika produkter och tjänster kan medverka till en positiv utveckling av olika verksamheter. I betänkandet saknas dock den geografiska begränsningen till landsbygden, och man menar att försäljning även kan bedrivas i tätorter och städer. Länsstyrelsen anser att detta går emot kommittédirektiven till utredningen där det står att argumenten för att tillåta gårdsförsäljning främst rör förväntade vinster på landsbygden. Länsstyrelsen ser att utredningens förslag innebär en allt för stor tillgänglighet till alkohol ur ett folkhälsoperspektiv. Förslaget innebär också i praktiken att småskaliga producenter på landsbygden kommer att utsättas för konkurrens från stora producenter, oavsett om dessa är lokaliserade på landsbygd eller i tätort. Länsstyrelsen vill därför i stället se en gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker som syftar till att stärka besöksnäringen på landsbygden.

Den alternativa modell som utredningen lyfter, där försäljningstillståndet knyts till egen odling, blir å andra sidan alltför snäv i sin begränsning. I Kronobergs län skulle inget företag kunna bedriva gårdsförsäljning av alkohol utifrån den definitionen. Länsstyrelsen föreslår därför i stället en kompromiss av de två modellerna i utredningen; en begränsning av försäljningstillstånd till tillverkning på landsbygd. Ett förslag till landsbygdsdefinition i detta sammanhang är tillverkning utanför eller i samhällen med mindre än 20 000 invånare. Utredningens föreslagna restriktioner om att gårdsförsäljning endast får ske vid småskalig tillverkning, i samband med studiebesök och i begränsade mängder ska gälla.

Utifrån Länsstyrelsens föreslagna definition skulle sex företag i Kronobergs län komma i fråga för gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker. Länsstyrelsen har varit i kontakt med företagen inför remissvaret. De framför att förslaget skulle gynna dem och upplevas som positivt av kunder vid studiebesök. De har en hel del mindre grupper med specialintresserade på besök.

10.7.2 Tillstånds- och tillsynsmyndighet

Länsstyrelsen vill, som utredningen också tydligt uppmärksammar, lyfta den skrivelse som vi gjorde till Socialdepartementet november 2020. Där lyfts problematiken som uppstår i tillsynsverksamheten enligt alkohollagen, när en kommun väljer att inte följa Länsstyrelsens beslut. För att uppnå ett kvalitetssäkrat arbete med en strukturerad och likvärdig alkoholtillsyn bör Länsstyrelsen tillföras fler verktyg i sin tillsynsroll. Som exempel på ett sådant verktyg lyfter vi möjligheten att överpröva kommunernas beslut om serveringstillstånd och försäljningstillstånd för alkohol- och tobaksprodukter, på samma sätt som kan ske vid kommunala beslut om detaljplaner eller strandskydd.

12.2.4 Konsekvenser för det offentliga

Utredningen anser att gårdsförsäljning inte borde medföra betydande merarbete för länsstyrelsernas tillsynsverksamhet, och därför kunna hanteras inom ram. Detta ställer sig Länsstyrelsen frågande till. Länsstyrelsen ser att införandet skulle innebära betydligt mer arbete för Länsstyrelserna än att ta emot tillsynsplaner från kommunerna. En viktig del i länsstyrelsernas tillsynsuppdrag handlar om att ge kommunerna råd och stöd. Genom att införa en ny tillståndsprövning skapas en högre arbetsbelastning för att kunna ge detta stöd till kommunerna, vilket också kräver ny kunskapsinhämtning för länsstyrelsernas tillsynshandläggare. Det betyder även nya granskningsuppgifter i länsstyrelsens tillsyn.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Maria Arnholm med enhetschef, enheten för social hållbarhet Anna Ståhl som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Malin Almqvist, Carin Lamme Lindh, avdelningschef, Samhällsutvecklingsavdelningen samt Anders Mejer, enhetschef och handläggare Malin Fernholm, Enheten för tillväxt och landsbygd medverkat.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.